

LEONARD GÓRKA

Lublin

KOŚCIOŁY CHRZEŚCIJAŃSKIE W POLSCE

Hanna Tranda, Mirosław Patalon (red.). *W drodze za Chrystusem. Kościoły chrześcijańskie w Polsce mówią o sobie*. Kraków: Wydawnictwo WAM 2009 ss. 264. ISBN 978-83-7505-333-3.

Wzajemne poznawanie to jedna z podstawowych zasad ekumenicznego zbliżenia. To przede wszystkim na tej drodze chrześcijanie, ciągle rozdzieleni, mają szansę dostrzeżenia, w czym są zgodni, a w czym się różnią. Dlatego też z zainteresowaniem i uznaniem należy się odnieść do inicjatywy wydawniczej jezuickiego wydawnictwa WAM, które opublikowało recenzowane dzieło.

Jak czytamy we wprowadzeniu, publikacja ta jest „pomyślana jako zwięzłe kompendium wiedzy o Kościołach chrześcijańskich w Polsce” (s. 9). Dodajmy, że nie o wszystkich, bo tylko o siedmiu Kościołach należących do Polskiej Rady Ekumenicznej oraz o Kościele rzymskokatolickim, mówi recenzowane opracowanie. Nie jest to również dzieło „pionierskie”, choć tak właśnie komplementuje je ks. Andrzej Mińko, uzasadniając, że „autorami poszczególnych rozdziałów są duchowni i świeccy przedstawiciele Kościoła rzymskokatolickiego i siedmiu Kościołów zrzeszonych w Polskiej Radzie Ekumenicznej” (s. 7).

Znacznie wcześniej, bo w 1996 r. Instytut Ekumeniczny KUL opracował i wydał w Towarzystwie Naukowym KUL obszerne dzieło ekumeniczne pt. *Ku chrześcijaństwu jutra. Wprowadzenie do ekumenizmu* (red. W. Hryniewicz OMI, J.S. Gajek MIC, ks. S.J. Koza), w którym zastosowana została identyczna metoda opisu w odniesieniu do znacząco szerszego zakresu tradycji eklesjalnych. Warto przytoczenia są słowa o. Wacław Hryniewicza OMI, jednego z redaktorów tej publikacji, eksponujące przyjętą metodę redakcyjną: „Przez szereg lat wytrwale zabiegaliśmy o prawdziwie ekumeniczną współpracę autorów z różnych wyznań chrześcijańskich... Bardzo nam zależało zwłaszcza na tym, aby prezentacji Kościołów i wspólnot chrześcijańskich

dokonywali sami członkowie poszczególnych wyznań” (*Ku chrześcijaństwu jutra* s. 5). Tak też się stało (por. tamże s. 65-268).

Celem poszerzenia literatury przedmiotowej przywołać należy także interesujące opracowanie z zakresu religiologii pt. *Symbolika. Zarys wiedzy o Kościołach i wspólnotach chrześcijańskich* (Warszawa: Wyd. ChAT 1994 ss. 194). Jego autorem jest luterański teolog profesor Karol Karski. Warta podkreślenia jest wypowiedź Autora, stwierdzającego, że w pracy tej sięgał do „informacji z pierwszej ręki”, po to, „aby była to prezentacja tego, jak Wspólnoty chrześcijańskie same siebie rozumieją, a nie powielanie tego, jak postrzegają je inni”. Przykładem natomiast typowo konfesyjnego opracowania, co dostrzec można już w tytule, jest opracowanie hierarchy rzymskokatolickiego bpa Zygmunta Pawłowicza *Kościół i sekty w Polsce* (Gdańsk 1992). Wymienione wyżej pozycje to najważniejsze współcześnie opracowania podejmujące problematykę kościelnych wspólnot chrześcijańskich w Polsce.

Recenzowana książka nie jest typową pozycją popularyzatorską. Adresatami są przede wszystkim katecheci. Pomysł jej zredagowania zrodził się podczas IV Ogólnopolskiego Spotkania Dyrektorów Wydziałów Katechetycznych (12-13 września 2005 r.) w Krakowie, zorganizowanego pod patronatem Wydawnictwa WAM oraz Wydziału Pedagogicznego Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie. Podjęta tam problematyka dotyczyła przede wszystkim ważnego dla formacji religijnej tematu „Ekumenizm w praktyce katechetycznej Kościołów w Polsce”. Na kanwie wygłoszonych referatów oraz przeprowadzonej dyskusji, która wykazała rażący brak wiedzy na temat różnych tradycji konfesyjnych w Polsce, uczestnicy spotkania zaproponowali wspólne opracowanie oraz wydanie ekumenicznej publikacji zawierającej podstawowe informacje o Kościołach chrześcijańskich w Polsce (s. 8). Wydawnictwu WAM należy się uznanie za opublikowanie materiałów spotkania.

Poza Wprowadzeniem ks. Andrzeja Mińko (Przewodniczący Komisji Wychowania Chrześcijańskiego PRE) oraz słowem wstępnym ks. Łukasza Kamykowskiego (Konsultor Rady ds. Ekumenizmu Konferencji Episkopatu Polski) książka zawiera osiem opracowań dotyczących poszczególnych Kościołów chrześcijańskich w Polsce. Pierwsze siedem Kościołów należy do Polskiej Rady Ekumenicznej, a są to: Kościół Chrześcijan Baptystów w RP (oprac. Tadeusz J. Zieliński), Kościół Ewangelicko-Augsburski (oprac. Adrian Korczago), Kościół Ewangelicko-Methodystyczny w RP (oprac. Edward Puślecki), Kościół Ewangelicko-Reformowany w RP (oprac. Roman Lipiński), Kościół Polskokatolicki w RP (oprac. Wiktor Wysoczański), Kościół Starokatolicki Mariawitów w RP (oprac. Pelagia Jaworska), Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny (oprac. Andrzej Mińko). W ósmym rozdziale przedstawiono Kościół rzymskokatolicki (oprac. Marek Kita). Książkę zamykają „Informacje o Autorach”. Należy jednak jeszcze raz przypomnieć, że książka ta nie wyczerpuje katalogu zarejestrowanych w Polsce wspólnot wyznaniowych.

Zamysł redaktorów i autorów recenzowanej książki sprowadza się przede wszystkim do ukazania teologicznego oraz etyczno-moralnego sensu wyznawanych prawd

wiary. Ukazują zainteresowanemu czytelnikowi, w jaki sposób poszczególne wspólnoty wyznaniowe usiłują zachować w swej doktrynie charakter spójnego i wewnętrznie niesprzecznego systemu. W tym celu poszczególni Autorzy książki prezentują w pierwszej kolejności genezę poszczególnych Kościołów, ich rozwój historyczny w świecie i w Polsce, strukturę organizacyjną, a następnie ukazana jest doktryna wiary ze wskazaniem na najważniejsze źródła, życie duchowe oraz zasady moralne i formy obecności w świecie współczesnym, a całość opracowania wieńczy refleksja dotycząca zaangażowania ekumenicznego. Każdy z rozdziałów opatrzony został w bardzo oszczędnej bibliografii przedmiotową. W wielu przypadkach nie uwzględniono niestety znacznie bardziej kompetentnych i wyczerpujących źródeł.

Książka zawiera wiele ważnych oraz interesujących informacji na temat charakterystycznych cech doktryny, duchowości i struktur organizacyjnych poszczególnych Kościołów. Poznajemy najważniejsze znamiona tożsamościowe różnych tradycji konfesyjnych. Historyczna obecność prezentowanych wyznań na terenie Polski nie pozwala też ograniczać „polskości etnicznej” do treści hasła „Polak to katolik”. Nie można bowiem wykreślić z dziejów naszej kultury narodowej nazwisk nierzymskokatolickich Polaków. Historia wkładu innych niż rzymska tradycji konfesyjnych w kulturę narodową oczekuje wciąż na swą monografię. Wszystko to wskazuje na potrzebę dostrzeżenia komplementarności w chrześcijaństwie.

Autorzy prezentacji przedstawili zdecydowanie niewystarczająco problematykę zaangażowania ekumenicznego swoich Kościołów. Wiemy, że jest, o czym świadczą fakty, ale niewiele wiemy np. o prowadzonych dialogach ekumenicznych, zwłaszcza o konkretnych osiągnięciach tychże dialogów. Trudno też zaakceptować fakt, że Marek Kita w prezentacji Kościoła rzymskokatolickiego Cerkwi unickiej (Kościół greckokatolicki) „poświęcił” tylko jedno zdanie (zob. s. 235). Czyżby ten Kościół nie zasługiwał na obszerniejsze opracowanie, napisane przez przedstawiciela tegoż Kościoła?!

Recenzowana książka dedykowana jest głównie katechetom i wychowawcom. Polecałbym ją jednak wszystkim tym, którzy chcą wiedzieć, w co wierzą inni i jak tę wiarę przeżywają we własnych wspólnotach. Życzliwe i głębsze poznanie może doprowadzić do wzajemnego zrozumienia i pojednania.

Zbiór jest cenną pozycją w dobie dążenia do integracji Europy. Wnosi znaczący wkład w przewartościowanie i odmitologizowanie naszej świadomości i wiedzy o innych Kościołach i Wspólnotach chrześcijańskich oraz w przewyciężenie stereotypów i odkłamanie historii. Wzajemne poznanie jest niewątpliwie potrzebna wszystkim chrześcijanom. Dość jednolita struktura wyznaniowa Polski nie powinna nas w żadnym razie odwozić od obserwacji tego, co się dzieje poza Kościołem rzymskokatolickim.